

## ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ СВІТУ

*страхование и учет // Бухгалтерский учет – 2006. – №1 – С.13 – 19.*

3. Максимів Л.І. Екологічний облік: проблеми формування та перспективи // Вісник Сумського державного аграрного університету, Вип. 2, 2001. С. 209 – 212.

4. Лук'яніхін В.О. Екологічний менеджмент: Монографія. – Суми: “Університетська

книга”, 2002. – 315 с.

5. Паламарчук В., Коренюк П. Становлення екологічного підприємництва в Україні // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – №6. – С. 29 – 32.

6. Екологічне підприємництво: Навчальний посібник. В.Я. Шевчук, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький та ін. – К.: Мета, 2001 – 191 с.

Людмила Тименко, старший науковий співробітник  
лабораторії географічної освіти  
Інституту педагогіки АПН України  
м. Київ

## ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ СВІТУ

*У статті досліджується проблема вимірювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти.*

**Постановка проблеми.** Освіта України на сучасному етапі перебуває у процесі модернізації, спрямованої на входження до європейського і світового освітнього простору. Не секрет, що рівень освіти наших громадян, який засвідчується кваліфікаційним документом про закінчення шкіл різного ступеня – вищої (дипломи) і середніх (атестати зрілості), не визнаються автоматично в зарубіжних країнах (ЄС та в Північній Америці). Оцінки, які поставлені в цих документах, в зарубіжних країнах для наших випускників шкіл різного типу значення не мають.

У світі приєднання України до Болонської конвенції зазначений факт акцентує на проблему недосконалості визначення якості вітчизняної освіти, а отже вимірювання навчальних досягнень (рівня освіченості) учнів і студентів відповідно до зарубіжних стандартів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемою вимірювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти займаються такі вітчизняні педагоги, як І.Вакарчук, Л.Гриневич, О.Локшина, І.Прокопенко, С.Раков та ін. Проблему моніторингу якості функціонування системи освіти, її окремих складових, результатів навчальних досягнень учнів розглядають у своїх працях зарубіжні вчені, а саме: Ф.-М. Ферар, А.Забульоніс, Г.Ковальова, Е.Красновський, К.Краснянська, Ю.Нейман, К.Роеж'єр та ін.

**Мета статті.** Дослідити як відбувається контроль за засвоєнням знань, умінь та навичок

учнів під час вивчення курсу “Економічна і соціальна географія світу”. Визначити дидактичні принципи, на які потрібно спиратися під час складання тестів з курсу, а також 4 рівні якості навчальних досягнень учнів.

**Виклад основного матеріалу.** Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів є одним із найважливіших етапів навчального процесу загальноосвітньої школи. Це – складні дидактичні процеси, які, з одного боку, можуть бути автономними, а з іншого – діалектично взаємодіяти. Контроль включає такі складові:

- визначення структури елементів знань, практичних дій і розподіл їх за силою цільових установок (сприйняти, осмислити й усвідомити, запам'ятати, зрозуміти, засвоїти);

- донесення визначених елементів знань до свідомості суб'єктів учіння з відповідною мотивацією їх сприйняття;

- визначення форм контролю (індивідуальна, групова, фронтальна, колективна і їх інтеграція);

- організація взаємодії між учителем і учнями під час контролю (власне контроль).

Контроль за засвоєнням знань, умінь та навичок учнів під час вивчення курсу “Економічна і соціальна географія світу” – невід'ємна ланка навчального процесу, адже саме завдяки йому вчитель одержує зворотну інформацію про те, як учні сприймають, розуміють і засвоюють навчальні знання і чи вміють ними користуватися [4].

Однією із форм локального контролю у загальноосвітній школі можуть бути тести, так як

## ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ І СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ СВІТУ

і контрольна робота, залік та ін. Тест – від англійської (test) – це проба, випробування, дослідження. У педагогіці, як правило, розуміють певні завдання, за результатами виконання яких роблять висновки про знання, вміння, навички учнів з певного розділу або ж цілого навчального предмету [1].

Домінування оцінювального чи навчального контролю залежить від ролі й місця дисципліни у навчальному плані школи. Так, курс “Економічна і соціальна географія світу” у 10-му класі досить малий. Більшість шкіл вибирають програму з 34 год. на рік. Це досить мала кількість годин, відповідно до програмних вимог знань та умінь цього курсу. Учитель використовує різноманітні форми і методи для викладання навчального матеріалу. Користуються популярністю в 10-му класі уроки-лекції, уроки-семінари, нетрадиційні уроки (“круглий стіл”, “прес-конференція” та ін.). Багато учителів географії використовують форму контролю у вигляді тестів. Це можуть бути тести за певною темою розділу, або ж підсумкові тести (“Країни Європи”, “Країни Азії” та ін.).

Перш ніж братися за складання тестів, необхідно, на нашу думку, визначити, на яких дидактичних принципах вони мають бути побудовані, та їх відповідність до рівнів навчальних досягнень учнів.

Визначимо та обгрунтуємо основні дидактичні принципи, з опорою на які можна моделювати таку ефективну контрольну-оцінювальну форму, як тести [5].

Так, під час складання тестів з курсу “Економічна і соціальна географія світу” ми опиралися на певні дидактичні принципи.

Науковості. Навчальний матеріал, який йде в основу тестів, повинен відповідати розумовим можливостям дітей, цільовим установкам навчального закладу (профільна школа чи загальноосвітня).

Природовідповідності. Параметри навчального матеріалу в тестах повинні відрізнятися у профільній школі (або профільних класах) від загальноосвітньої.

У профільних школах (класах) кількість навчальних параметрів мусить бути максимальною (теоретичні елементи знань, практичні елементи знань, самостійна робота учнів). Тут контролюються практичні елементи знань як репродуктивного, так і творчого характеру. В загальноосвітній школі в основному контроль здійснюється за репродуктивними знаннями, а творчі розраховані на певний потенціал окремих учнів.

Доступності. Це перш за все зрозумілість,

простота у формулюванні питань та завдань тестів відповідно до їх рівнів. Кожен учень, зважаючи на свої розумові й фізичні сили, вибирає найбільш оптимальний ритм навчання, проектуючи його на майбутню оцінку.

Демократичності. Дає змогу учням вільно висловлювати свої думки й позицію стосовно запропонованих питань або ж завдань у тестах. Особливо це стосується завдань IV рівня, де учень повинен, використавши набуті знання, інтерпретувати їх у творчій роботі (наприклад, тести, де є запитання “Як ти вважаєш?”, “Яка твоя думка?” і т.д.).

Наступності. Навчальний матеріал, що закладається в тести, повинен опиратися на попередні знання, вміння, які учні здобули. Учень, переходячи від одного рівня до іншого, розв’язуючи тестові завдання, набуває не тільки кількісну, але й якісну суму знань.

Опираючись на дидактичні принципи, ми визначили 4 рівні якості навчальних досягнень учнів з економічної і соціальної географії світу (заклали їх у тести).

I рівень – це певне елементарне орієнтування учня у навчальному матеріалі. Його проявом є здатність відрізняти певні позначки на карті, знати власні географічні назви певних об’єктів. У деяких класифікаціях цей рівень називають “розрізнення”.

Відповідь на запитання I рівня повинна бути однозначною: “так” чи “ні”, або ж вибрати один об’єкт із 2-х запропонованих. Так, наприклад: чи є Німеччина федерацією? Відповіді: а) “так”; б) “ні”. Яка столиця Японії? Відповіді: а) Токіо; б) Сеул.

II рівень. Як і I, II рівень спрямований на уміння учнів ідентифікувати предмети, географічні об’єкти. Інколи цей рівень називають “запам’ятовування”, позаяк він спрямований на здатність учнів запам’ятовувати назви географічних об’єктів, певні умовні знаки і т.д.

Наприклад: 1. “В якій країні знаходиться найбільша гора світу Еверест?”

а) Непал; б) Шрі Ланка; в) Китай;

2. “Яка частка неписьменних людей в Індії?”

а) більше 20%; б) менше 50%; в) більше 60%.

III рівень. Цей рівень передбачає орієнтацію учня в причинно-наслідкових зв’язках, механізмах перебігу явищ (процесів), вміння кваліфікувати предмети за суттєвими ознаками.

Іншими словами, учень, відповідаючи на запитання або ж завдання III рівня, повинен не просто відтворити те, що запам’ятав, але й продемонструвати розуміння навчального матеріалу.

Третій рівень завдань передбачає завдання і

